

Vědecko- technická revoluce a reorganizace

Pedplukovník Ing. Josef Hrdlička

Ve všech západních zemích, kde zasláhla vědeckotechnická revoluce, došlo k pronikavým organizačním změnám na ministerstvech obrany. Vedla k tomu řada důvodů. Jedním z hlavních, mimo uplatnění vědy, je vojenská technika v nejširších souvislostech, neboť k úspěšnému řešení vojenské technické politiky nevyhovuje dosavadní struktura ministerstev, která pochází často z období druhé světové války.

K největším organizačním změnám došlo v posledních pěti letech. Všeobecně bylo jejich cílem

- osamostatnit technický úsek a zdůraznit jeho úlohu;

- rozvinout moderní vědecké formy řízení, založené na počítačové technice, nových plánovacích soustavách a integrovaných spojovacích systémech k zajištění vysoké operativnosti;

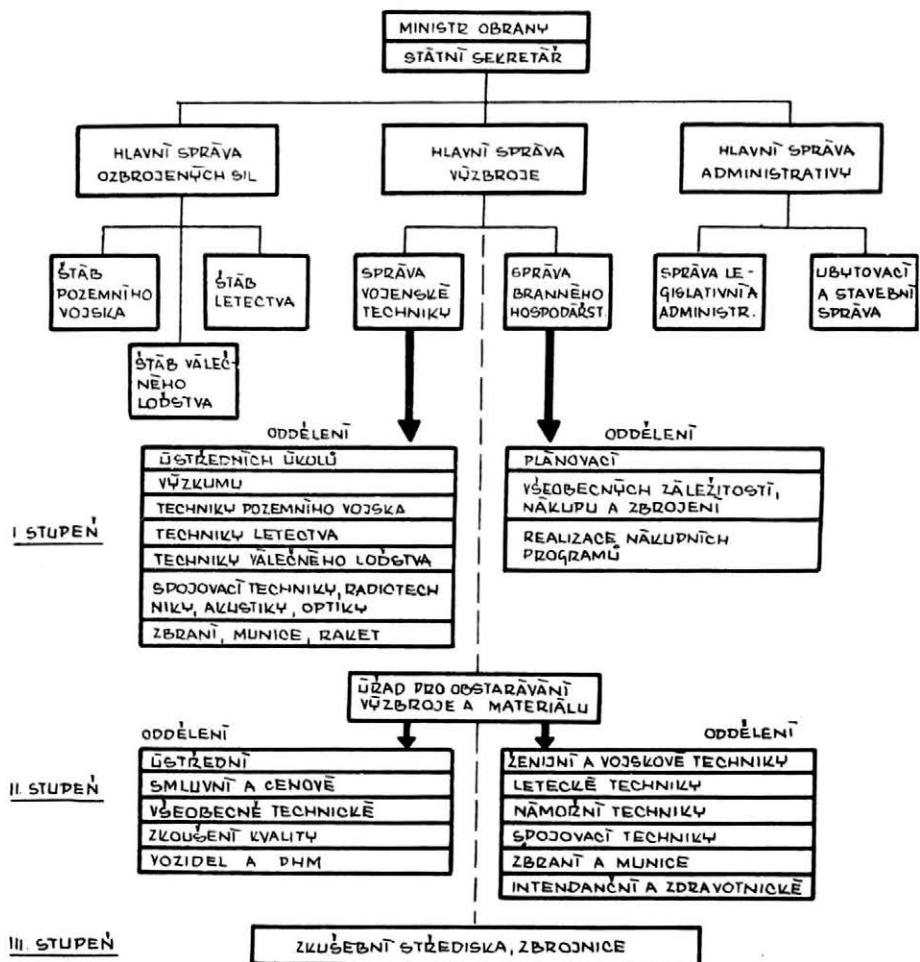
- využít lépe kvalifikovaných kádrů;
- minimálně omezit lokální zájmy složek ozbrojených sil, které znamenaly nejen plýtvání lidmi a prostředky, ale byly skutečnou brzdou budování moderní armády.

Nově byly pro potřebu ministerstev zřízeny některé pomocné orgány. Nejdůležitější z nich jsou střediska operačního výzkumu, která mají nevelký počet vysoce fundovaných pracovníků. Jsou napojena na výpočtová střediska; hodnotí nejen zbraňové systémy (z hlediska nákladů, účinnosti, výzkumu a vývoje, nákupu apod.), ale i reálnost strategických plánů, rozvíjení války a její živění, plány výstavby ozbrojených sil a jiné problémy.

Dosavadní organizační změny ministerstev, pokud se týkají technického úseku, lze charakterizovat takto:

1. Vznikla **samostatná technická oblast**, a to buď **jediná a společná pro všechny složky ozbrojených sil** (NSR a v podstatě Francie), což se vzhledem k univerzálnosti techniky pokládá za nejprogresivnější, nebo **pro jednotlivé složky** — pozemní vojsko, letectvo, válečné loďstvo — jak je tomu v USA a V. Británii, a to převážně z tradičních důvodů, nebo vzhledem k značnému počtu ozbrojených sil; i tam se však projevují silné centralizační snahy.

2. **Orgány velení byly oprostěny od obstarávání vojenské techniky** ve smyslu materiálních hospodářů a uplatňují v příslušných mezích pouze svůj vliv na řešení vojenské technické politiky. Mohou se proto v plném rozsahu věnovat svému hlavnímu poslání: operativnímu řízení vojsk, koncepční činnosti a doktrinální problematice.

Obr. 1. Organizace technického úseku Spolkového ministerstva obrany (NSR)

3. V oblasti techniky se tak **dosáhlo jasné odpovědnosti, shromažďování a vyhodnocování zkušeností na jednom místě**, používání stejné přístrojové techniky v celé armádě. Odpadla duplicita a četné nezdravé konkurenční (lokální) jevy, zvýšilo se racionální využití odborníků, možnosti standardizace a normalizace, bylo ujednoceno zásobování atd., takže se prakticky začíná s uskutečňováním efektivní vojenské technické politiky.

Centralizační změny řídicích technických orgánů zajišťují, aby technika se stala aktivním partnerem vojenského ve-

lení a aby věda a technika na ministerstvu obrany našla odpovídající využití.

Pro ilustraci lze uvést organizaci západoněmeckého Spolkového ministerstva obrany, které státy NATO pokládají za vzorové. Nejvyšší orgán jednotného technického úseku, Hlavní správa výzbroje, byl v něm hierarchicky dokonce postaven na úroveň Hlavní správy ozbrojených sil, která je vlastně generálním štábem bundeswehru (viz **obr. 1**).

Hlavní správa výzbroje je organizována ze správy vojenské techniky a ze správy branného hospodářství. Řeší v souladu se

strategicko-operačními potřebami všechny vědeckotechnické úkoly obrany země, plánuje dodávky výzbroje a techniky, řídí a sleduje realizaci dodávkových programů a zpracovává základní problémy branného hospodářství. Nižším organizačním stupněm je Spolkový úřad pro obstarávání výzbroje a techniky, který je podřízen ministerstvu a realizuje veškerý vývoj, přípravu výroby, centrální nákup (dodávky) výzbroje a materiálu. Podléhájí mu zkušební střediska, která jsou třetím a nejnižším stupněm jednotného technického úseku.

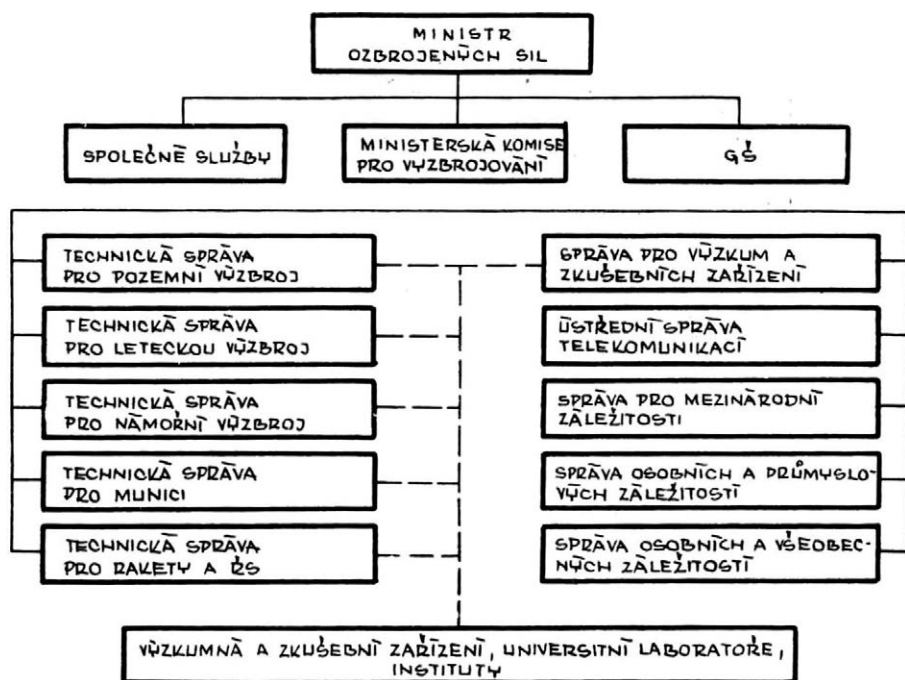
Ve francouzském ministerstvu ozbrojených sil je centrálním technickým orgánem Ministerská komise pro vyzbrojování, která podléhá přímo ministru. Komisi jsou podřízeny technické správy a další orgány, zabývající se jednotlivými obory vojenské techniky, výzkumem, vývojem a realizací programů. Mají k dispozici výkonná a zkušební střediska (viz obr. 2).

Reorganizace ministerstva obrany s využitím vědeckých metod a podle poznatků vědeckotechnické revoluce má leckdy i značný finanční účinek. Podrobné šetře-

ní např. ukázalo, že reorganizace Pentagonu v r. 1962 a částečně i v dalších letech, přináší faktické a nikoli hypotetické úspory ve výši 5 až 6 miliard dolarů. Mimoto dalšími miliónovými částkami a s využitím universit a jiných vědeckých pracovišť se hledají další nové organizační možnosti. Důkazem toho je americký projekt THEMIS, dotovaný částkou 25 miliónů dolarů a zadaný 400 civilních institucí, který má doporučit nejvhodnější způsob řízení výzkumu a vývoje ministerstvem obrany. Vychází se ze skutečnosti, že jeden dolar vložený do zlepšení organizace přináší do dvou let až 11 dolarů úspor.

To, že v moderních kapitalistických armádách došlo nebo dochází k reorganizaci ministerstva s cílem co nejeftivněji vynaložit finanční a materiální prostředky a šetřit kvalifikované síly, mluví samo za sebe. Musela tady být ještě větší síla, než zákonitosti společenského řádu — a tou je vědeckotechnická revoluce. A bylo jen samozřejmostí, že právě technický úsek ministerstva se stal středem pozornosti, protože se zabývá problematikou se zcela konkrétním vlivem — nejen na armádu

Obr. 2. Technický úsek francouzského ministerstva ozbrojených sil

a na celé národní hospodářství, ale i na řešení mezinárodních situací, kde např. v otázkách míru a války se počítá nejvíce právě s reálnými hodnotami. Úloha a místo technické úseku ministerstva se vlivem vědeckotechnické revoluce zásadně mění: z dřívějšího organizačního přívěsku se stává nosný pilíř.

V souvislosti s pronikáním vědeckotechnické revoluce do oblasti vojenské techniky vzniká nová kategorie ve vojenském, kterou je **vojenská technická politika**.

Je to krajně složitá, náročná a odpovědná činnost, která

- zabývá se komplexně otázkami plánování, výzkumu, vývoje, výroby, nákupu, prodeje a zavádění vojenské techniky;

- zahrnuje souhrn opatření, řešených v souladu s vojenskou doktrínou státu,

- umožňuje dosáhnout optimálního výzbrojení armády na základě neefektivnějšího využití lidských a materiálových zdrojů státu a s pomocí mezinárodní integrované spolupráce — to vše v podmínkách omezených finančních a jiných možností.

Vojenská technická politika musí počítat ve vzájemných relacích s mnoha faktory, jako je:

- a) vnitřní a zahraniční politika, platební schopnost státu, jeho surovinová a energetická základna, výroba, doprava, obchod, technické a kádrové vybavení průmyslu, vědeckovýzkumný potenciál, zvláště sociálního zřízení, vliv zbrojní výroby na národní hospodářství, cenové vztahy atd.

- b) vojenská doktrína, strategické plány, předpokládaný charakter příští možné války, vojenská technická politika spřátelených států, současný stav a perspektivy rozvoje vědy a techniky ve světě, vývojové tendence vojenské techniky, technické parametry vlastní i cizí výzbroje, technologie, otázky standardizace, možnosti vojenské vědeckovýzkumné a vývojové základny, plánování, angažovanost vědeckovýzkumných a inženýrských pracovníků, manažerství aj.

Vojenskou technickou politiku uskutečňuje již v mnoha armádách orgán řídící technický úsek ministerstva obrany; vždy však jej usměrňuje operační velení a nejvyšší vládní orgány. Všechny tři složky pracují společně na směrech této politiky a na zásadních problémech.

Praktické uskutečňování vojenské technické politiky není možné zvládnout bez dobře propracovaných systémů, postupů, vztahů a znalostí, bez vědeckých metod práce. To platí i v tradiční bojové technice. Např. spolupráce USA—NSR na vývoji společenského tanku MBT 70 předpokládá

sladění práce 34 hlavních konstrukčních skupin (10 společných, 18 západoněmeckých a 6 amerických).

Jednou z nejdůležitějších složek vojenské technické politiky je plánování, kde nastávají zásadní změny. Roční (krátkodobé) i pětileté až sedmileté (středně dlouhé) plánování se v některých směrech stává de facto prováděcími směrnici, zatímco do popředí vystupuje dlouhodobé (10—20 let) stanovení koncepční linie, jejíž zaměření se každoročně upřesňuje.

Při zpracování těchto výhledů se zcela nevyhovující jen se znalostí současného stavu vědy a techniky. Zvláštní úloha připadá tvůrčí fantazii (a to nikoli ve směru hledání technického řešení, ale v ukládání úkolů), která se nezavrhne, ale vyžaduje a která nemá nic společného s diletantstvím, ale vychází z hlubokých a solidních znalostí tendence rozvoje v hlavních vědeckých oborech se značnou citlivostí k překvapivému využití netradičních, zcela nových možností a nebojí se respektive neobejde se bez určitého riskování.

Jedině pod tímto zorným úhlem lze pochopit jakousi nesmyslnost a marnotratnost amerického vojenského výzkumu, ve kterém nejméně 2 miliardy dolarů ročně se vydávají na takové úkoly, u nichž nelze mluvit o bezprostřední, přesně vymezené operační aplikaci. Přesto podle vyjádření dr. Fubiniho (býv. rozhodující činitel v Pentagonu ve výzkumu a vývoji) bylo jen velmi málo takových prací, které by k němu nevedly.

Obtížnost perspektivního plánování zvyšuje to, že věda a technika dosahuje stupně, kdy přestává být problémem cokoli adekvátního vyvinout a vyrobit. Nejobtížnější je stanovit co vyvíjet, protože finanční náklady a nároky na špičkové pracovníky, speciální kapacity a zařízení jsou takové, že i nejbohatší státy musí velmi opatrně kalkulovat. Počet vojenských výzkumných položek se u předních států pohybuje v desítkách, např. USA 40 000.

Výjimečné místo ve vojenské technické politice mají kádry — mluví se i o jejich zcela životní důležitosti. Vrcholní a řídící pracovníci jsou svým způsobem nenahraditelní. Nekompromisně se prosazuje spojení kvalifikace s dosahovanými výsledky; neuplatní se nejen lidé nekalifikovaní, ale ani ti, co „všechno vědí, ale nic nedovedou“.

Dobré výsledky ve vojenské technické politice jsou podmíněny vhodnou organizační strukturou, správným výběrem vedoucích a rozhodovacím systémem, založeným na osobní zodpovědnosti.